

SOS για την Έρευνα στην Ελλάδα

Τον κώδωνα του κινδύνου για την επιβίωση της έρευνας στην Ελλάδα κρούουν 22 κορυφαίοι και διεθνώς αναγνωρισμένοι Έλληνες επιστήμονες που συνυπογράφουν το κείμενο το οποίο ακολουθεί. Και επισημαίνουν τα μέτρα που επείγοντως θα πρέπει να ληφθούν προτού είναι πολύ αργά...

«Για την Ελλάδα δεν υπάρχει μέλλον χωρίς έρευνα.

Η Επιστημονική Έρευνα αποτελεί, μεταξύ άλλων, μοχλό υγιούς οικονομικής ανάπτυξης, προϋπόθεση προστασίας του περιβάλλοντος, αναγκαίο όρο για παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών υγείας, βάση για ανάπτυξη αμυντικής τεχνολογίας και απαραίτητο στοιχείο ουσιαστικής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και πολιτισμού. Ο ρόλος της στις νέες συνθήκες του παγκόσμιου ανταγωνισμού και των συνεχών ανακατατάξεων έχει γίνει τόσο σημαντικός, ώστε η ευημερία ή η περιθωριοποίηση μιας χώρας θα κριθεί σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητά της να παράγει νέα γνώση, να αναπτύσσει τεχνολογία και να καινοτομεί. Στην Ελλάδα η έρευνα παραμένει στο περιθώριο και ο ρόλος της είναι υποτονικός για λόγους, όπως:

- η ανεπαρκής συνειδητοποίηση τόσο από τους πολίτες όσο και από την ηγεσία, πολιτική και άλλη, της ζωτικής ανάγκης για βασική και εφαρμοσμένη έρευνα, ιδίως στη σημερινή κοινωνία της γνώσης
- η εξαιρετικά χαμηλή κρατική και ιδιωτική χρηματοδότηση
- η ελλιπής παράδοση αξιοκρατίας και αξιολόγησης στηριζόμενης σε διεθνώς αποδεκτά κριτήρια
- η προβληματική λειτουργία των πανεπιστημίων, με αποκορύφωμα τις καταλήψεις
- η κρατική μικροδιαχείριση και η συνακόλουθη γραφειοκρατία
- η μετανάστευση σημαντικού ερευνητικού δυναμικού χωρίς προοπτική επαναπατριsmού
- η αποθάρρυνση της μετακίνησης στην Ελλάδα ξένων ερευνητών

Παρ' όλες τις παραπάνω αντιξοότητες, έρευνα υψηλού επιπέδου διεξάγεται στην Ελλάδα σε πολλά γνωστικά αντικείμενα. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν οι βάσεις για ένα ποιοτικό άλμα που θα φέρει τη χώρα στο προσκήνιο των επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι απαραίτητο και επείγον να ικανοποιηθούν ορισμένες βασικές προϋποθέσεις, σημαντικότερες των οποίων είναι οι εξής:

1. Συναίνεση, κοινωνική και πολιτική, για την εθνική σπουδαιότητα της έρευνας και για ένα μακροχρόνιο πλαίσιο οργάνωσης, συντονισμού και εποπτείας της, το οποίο βέβαια πρέπει να αφήνει μεγάλα περιθώρια πρωτοβουλιών στους

ερευνητές. Ενδεχομένως θα συνέβαλε στη διαμόρφωση της απαραίτητης αυτής συναίνεσης η δημιουργία μιας θέσης υπηρεσιακού υφυπουργού παρά τω πρωθυπουργώ, με μακρά θητεία και ουσιαστικές αρμοδιότητες, στην οποία θα διορίζονται ερευνητές με κύρος, προσήλωση στην ποιότητα και επιτυχή διοικητική εμπειρία.

2. Ερευνητικό δυναμικό. Το σημαντικότερο επιστημονικό κεφάλαιο της Ελλάδας είναι η ύπαρξη μεγάλου αριθμού εξαίρετων Ελλήνων επιστημόνων, οι οποίοι εργάζονται στο εξωτερικό αλλά και στην Ελλάδα. Για τους επιστήμονες της Ελλάδος απαιτείται να θεσπισθούν συγκεκριμένα μέτρα, που θα αναγνωρίζουν και θα ανταμοιβούν το έργο τους, όπως:

- αξιοπρεπείς αμοιβές αντίστοιχες με εκείνες των ξένων πανεπιστημίων
- ενιαία διαδικασία εκλογής και προαγωγής και, συνακόλουθα, ισότιμη μισθολογική μεταχείριση των ερευνητών στα Ερευνητικά Κέντρα (ΕρΚ) με τα αντίστοιχα μέλη ΔΕΠ των Πανεπιστημίων
- δυνατότητα των πανεπιστημιακών τμημάτων να απονέμουν σε ερευνητές ΕρΚ τον τίτλο του Συνεργαζόμενου μέλους ΔΕΠ και τα αντίστοιχα ακαδημαϊκά προνόμια
- απονομή βραβείων Ερευνητικής και Πανεπιστημιακής Εκπαιδευτικής Αριστείας
- απονομή του τίτλου του Διακεκριμένου Καθηγητού ή Ερευνητού (με μεγαλύτερο μισθό) έπειτα από αξιολόγηση από διεθνή επιτροπή.

Για την προώθηση του επαναπατριsmού νέων αλλά και καταξιωμένων Ελλήνων επιστημόνων της διασποράς, πέρα από συγκεκριμένα μέτρα της πολιτείας, θα πρέπει να δοθεί στα Πανεπιστήμια και στα ΕρΚ οικονομική και νομική ευελιξία για την κατά περίπτωση αξιοποίησή τους.

Επίσης, είναι ανάγκη να προβλεφθούν συγκεκριμένα μέτρα για την προσέλκυση ξένων ερευνητών εξαιρετικής ποιότητας. Προς αυτή την κατεύθυνση απαιτείται να μελετηθεί η ανάλογη εμπειρία άλλων χωρών.

3. Χρηματοδότηση. Η κρατική χρηματοδότηση, χωρίς την οποία δεν υπάρχει έρευνα, πρέπει να είναι επαρκής, προβλέψιμη, να αμοίβει την αποδοτικότητα, να εστιάζεται εκεί όπου υπάρχει ποιότητα και να έχει σταθερούς κανόνες και σαφείς διαδικασίες (για παράδειγμα, οι προκηρύξεις ανταγωνιστικών προγραμμάτων να γίνονται ανελλιπώς και σε τα-

κτά χρονικά διαστήματα). Στην Ελλάδα σήμερα, η συνολική (κρατική, ιδιωτική και κοινοτική) δαπάνη για την έρευνα, που είναι η μικρότερη στην ΕΕ των 15 και ακολούθησε ελαφρώς πτωτική πορεία από το 2000 και μετά, ανέρχεται μόλις στο 0,6% του ΑΕΠ, με κρατική συμμετοχή που δεν ξεπερνά το 0,3% του ΑΕΠ. Για να προσεγγισθεί ο αναγγελθείς για το 2013 στόχος του 1,5% του ΑΕΠ ως συνολική δαπάνη για την έρευνα, η κρατική συμμετοχή είναι ανάγκη να αυξάνεται κάθε χρόνο τουλάχιστον κατά ένα χιλιοστό του ΑΕΠ, ώστε να φθάσει τον ελάχιστο στόχο του 0,8% του ΑΕΠ ως το 2013. Παράλληλα χρειάζεται να δοθούν φορολογικά και άλλα κίνητρα, ώστε να αυξηθεί δραστικά η δαπάνη των επιχειρήσεων για Έρευνα και Ανάπτυξη. Επίσης, τα αντισταθμιστικά οφέλη από τις προμήθειες των ενόπλων δυνάμεων θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν, τουλάχιστον εν μέρει, για εφαρμοσμένη έρευνα και ανάπτυξη σχετικής εγχώριας τεχνολογίας και βιομηχανίας. Τέλος, είναι ευκαίριο να καταβληθεί υπό την αιγίδα του Προέδρου της Δημοκρατίας μια προσπάθεια αναβίωσης της παράδοσης των εθνικών ευεργετών, με σκοπό την οικονομική ενίσχυση ερευνητικών μονάδων διεθνώς αναγνωρισμένης αριστείας.

4. Ομαλή λειτουργία. Η διαστρέβλωση και εκμετάλλευση της έννοιας του ακαδημαϊκού ασύλου πρέπει να αντιμετωπισθεί με αποφασιστικότητα, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται:

- η ελεύθερη διακίνηση ιδεών
- το στοιχειώδες δικαίωμα των ερευνητών να εργάζονται, να διδάσκουν και να ερευνούν στον χώρο της υπηρεσίας τους
- η προστασία των εργαστηρίων και άλλων ερευνητικών εγκαταστάσεων.

Η παραβίαση της ομαλής λειτουργίας των ερευνητικών φορέων, η οποία κορυφώνεται με τις καταλήψεις στα Πανεπιστήμια, δεν έχει θέση σε μια δημοκρατία και θα πρέπει να αποδοκιμάζεται απερίφραστα από όλες τις πολιτικές δυνάμεις, ώστε να εκλείψει οριστικά.

5. Αξιολόγηση. Αυτή αποτελεί μια «εκ των ων ουκ άνευ» προϋπόθεση για την ποιοτική αναβάθμιση της έρευνας. Απαιτείται, κατά το πρότυπο της διεθνούς πρακτικής, άμεση και ουσιαστική συγκριτική αξιολόγηση ομοειδών τμημάτων Πανεπιστημίων και Ινστιτούτων ΕρΚ, με ευρεία δημοσιοποίηση των πορισμάτων και συγκέντρωση πόρων εκεί όπου διαπιστώνεται έργο υψηλής ποιότητας. Άλλες, μικρότερες μονάδες - όπως κλινικές και εργαστήρια - θα πρέπει επίσης να αξιολογούνται και να αμοιβονται ανάλογα με την αποδοτικότητά τους και την ποιότητά τους. Η διαδικασία εκλογής, προαγωγής και περιοδικής αξιολόγησης όλων των ερευνητών σε Πανεπιστήμια και ΕρΚ θα πρέπει να θεσμοθετηθεί στον εσωτερικό κανονισμό και να ακολουθεί την πρακτική και τα κριτήρια των κορυφαίων διεθνώς Πανεπιστημίων. Επίσης, είναι αναγκαία η περιοδική αξιολόγηση της λειτουργίας, του εκπαιδευτικού έργου και της γενικότερης προσφοράς των Πανεπιστημίων και των ΕρΚ, κατά την οποία θα λαμβάνονται υπόψη και τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στις διεθνείς και στις εθνικές

κατατάξεις των Πανεπιστημίων. Τα πορίσματα των αξιολογήσεων επιβάλλεται να οδηγούν σε άμεσα και απτά αποτελέσματα, ιδιαίτερα δε στη συγκέντρωση πόρων εκεί όπου υπάρχει ποιότητα, καθώς και στη δημιουργία Κέντρων και Δικτύων Αριστείας.

6. Αυτοτέλεια. Είναι απαραίτητο να απλοποιηθεί δραστικά η σχετική νομοθεσία, ιδίως αυτή που αφορά στη λειτουργία των Πανεπιστημίων, με στόχο την αυτοδιοίκηση και τη μείωση της γραφειοκρατίας. Απαιτείται η άμεση μεταφορά ακαδημαϊκών, διοικητικών και οικονομικών αρμοδιοτήτων από το ΥΠΕΠΘ στα Πανεπιστήμια, με εκσυγχρονισμό και απλοποίηση του απαραίτητου οικονομικού ελέγχου. Η φοιτητική συμμετοχή στη διοίκηση των Πανεπιστημίων πρέπει να εξισωθεί με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

7. Το μέλλον της έρευνας. Απαιτείται συντονισμένη προσπάθεια από καταξιωμένους επιστήμονες, την Πολιτεία και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ώστε να περάσει στη Νέα Γενιά το μήνυμα ότι ο δρόμος της επιστημονικής έρευνας, με τον οποίο συνδέονται ενδογενώς η αξιοκρατία, η ανιδιοτέλεια και η συνεχής αναζήτηση της αλήθειας, αποτελεί πρότυπο δημιουργικής ζωής. Για να παραμείνουν δε στο δρόμο αυτό όσοι νέοι επιστήμονες έχουν την επιθυμία και το απαραίτητο ταλέντο, πρέπει να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα, όπως:

- δημιουργία του θεσμού του Μεταδιδακτορικού Εταίρου και χορήγηση σχετικών υποτροφιών
- παροχή ειδικών ερευνητικών χορηγιών, με βάση την επιστημονική αριστεία, που θα απευθύνονται μόνο σε νέους ερευνητές
- μείωση διοικητικών και διδακτικών καθηκόντων για πρωτοδιοριζόμενα νέα μέλη ΔΕΠ.

Πιστεύουμε ότι οι παραπάνω θέσεις, η ορθότητα των οποίων είναι σε μεγάλο βαθμό προφανής, υποστηρίζονται από τη συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων ερευνητών. Η υλοποίηση των προτεινόμενων αλλαγών είναι εξαιρετικά επείγουσα. Αν δεν υλοποιηθούν ταχύτατα, το κόστος για τη χώρα θα είναι τεράστιο και μάλλον δε θα έχει πλέον νόημα ενδεχόμενη καθυστερημένη εφαρμογή τους.»

1. Αγγελίδης Σωκράτης, πρώην Καθηγητής στο ΕΜΠ, ιδιοκτήτης Γραφείου Μελέτης και Επίδρασης Μεγάλων Τεχνικών Έργων.
2. Γραμματικάκης Γιώργος, Ομότιμος Καθηγητής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και πρώην Πρύτανης του Πανεπιστημίου Κρήτης.
3. Δαφέρμος Μιχάλης, Reader στο Τμήμα Θεωρητικών Μαθηματικών και Μαθηματικής Στατιστικής του Πανεπιστημίου του Cambridge.
4. Δημόπουλος Σάββας, Καθηγητής Θεωρητικής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο του Stanford, μέλος της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών.
5. Ηλιόπουλος Γιάννης, Θεωρητικός Φυσικός, Ομότιμος Διευθυντής Ερευνών, Icole Normale Supiriere (Παρίσι), μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας Επιστημών και αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας ▶

- ▶ Αθηνών.
6. Καφάτος Φώτης, Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας, Καθηγητής και διατελέσας Καθηγητής των Πανεπιστημίων Harvard, Αθηνών, Κρήτης και Imperial College Λονδίνου. Πρώην Γενικός Διευθυντής του ευρωπαϊκού Εργαστηρίου Μοριακής Βιολογίας, Μέλος της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών των ΗΠΑ, της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών, της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας και της Ποντιφικής Ακαδημίας. Ετερόχθον μέλος της Βασιλικής Εταιρείας Λονδίνου και της Γαλλικής Ακαδημίας Επιστημών.
 7. Κερχής Αλέκος, Καθηγητής Μαθηματικών στο California Institute of Technology.
 8. Κόλλιας Γιώργος, Δρ Βιολογίας, Πρόεδρος και Επιστημονικός Διευθυντής του Ερευνητικού Κέντρου Βιοϊατρικών Επιστημών «Αλέξανδρος Φλέμιγκ».
 9. Μελάς Αντώνης, Καθηγητής Μαθηματικών στο Μαθηματικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών.
 10. Μοσχοβάκης Γιάννης, Καθηγητής Μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας-Λος Άντζελες (UCLA), Ομότιμος Καθηγητής Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Αθηνών και αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.
 11. Μουτσόπουλος Χαράλαμπος Μ., Καθηγητής Παθολογίας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.
 12. Μπούρας Νίκανδρος, Καθηγητής Ψυχιατρικής στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου.
 13. Νανόπουλος Δημήτρης, Ακαδημαϊκός, «Διακεκριμένος Καθηγητής» Θεωρητικής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Texas A&M, Επικεφαλής του Houston Advanced Research Center (HARC) Astroparticle Physics Group και Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΣΕΤ).
 14. Οικονόμου Λευτέρης, Ομότιμος Καθηγητής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, συνεργαζόμενος ερευνητής στο Ιδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ).
 15. Ουζούνoglou Νικόλαος, Καθηγητής στο Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ.
 16. Παπαδημητρίου Χρήστος, Καθηγητής Πληροφορικής στην Τιμητική Εδρα C. Lester Hogan, Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Berkeley, μέλος της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών, της Εθνικής Ακαδημίας των Μηχανικών των ΗΠΑ, καθώς και της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας.
 17. Παπάζογλου Βασίλης, Καθηγητής στη Σχολή Μηχανολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ, μέλος της ανεξάρτητης διοικητικής αρχής «Διασφάλισης Ποιότητας Ανώτατης Εκπαίδευσης» (ΑΔΙΠ).
 18. Παπαθεοδώρου Γιώργος Ν., Δρ Χημείας, «Διακεκριμένο Μέλος» του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ), διατελέσας Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πατρών και Ερευνητής του Argonne National Laboratory.
 19. Στεφανής Κωνσταντίνος, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Ακαδημαϊκός, Διευθυντής του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ), Αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών (ΙΙΒΕΑΑ), πρώην Πρόεδρος της Παγκόσμιας Ψυχιατρικής Εταιρείας (WPA), πρώην Υπουργός Υγείας.
 20. Τσίχλης Φίλιππος, Καθηγητής Αιματολογίας και Ογκολογίας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Tufts, Διευθυντής του Κέντρου Μοριακής Ογκολογίας και του Αντικαρκινικού Κέντρου του Πανεπιστημίου Tufts, Βοστώνη, Μασαχουσέτη.
 21. Φωκάς Αθανάσιος, Ακαδημαϊκός, Καθηγητής Μαθηματικών στο Τμήμα Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Θεωρητικής Φυσικής του Πανεπιστημίου του Cambridge.
 22. Χριστοδούλου Δημήτρης, Καθηγητής Μαθηματικών και Φυσικής στο Ομοσπονδιακό Πολυτεχνείο της Ζυρίχης (ΕΤΗ), μέλος της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών και της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Επιστημών. ■